

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การรื้อฟื้นตำนานพระธาตุหม้อคว่ำในฐานะสื่อพื้นบ้าน ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่วมกันสืบสานตำนานพระธาตุหม้อคว่ำ โดยให้ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าขานตำนานสืบทอดแก่เยาวชนผู้เป็นลูกหลานเป็นการฟื้นตำนานกันมารับใช้ชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการพลิกฟื้นคุณค่าและบทบาทหน้าที่ของพระธาตุหม้อคว่ำ โดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์สถานภาพของวัฒนธรรมและทฤษฎีด้านไม้แห่งคุณค่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่และทฤษฎีสถิตินทางวัฒนธรรม โดยเจ้าของวัฒนธรรม กาญจนา แก้วเทพ (2538) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้ตระหนักในความสำคัญของประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำ และชวนเอาประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำกลับมารับใช้ชุมชนให้ชุมชนเกิดความสมัครสมานสามัคคี ร่วมแรงรวมใจกัน มองเห็นถึงคุณค่าของการมีน้ำใจเหมือนดังเดิม และเมื่อมีคำถามเรื่องตำนานพระธาตุหม้อคว่ำ ชาวบ้านก็สามารถเล่าให้ฟังได้อย่างภาคภูมิใจ เพราะเกิดความตระหนักในบทบาท คุณค่าของตำนานพระธาตุและสำนึกในสิทธิทางวัฒนธรรมของตนเองว่าประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำนั้น มีบทบาทในการเกื้อกูลก่อให้เกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านหนองบ่อต่อไป

สรุปผลการวิจัย

สื่อพื้นบ้านกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

สื่อพื้นบ้าน (ประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำ) ซึ่งเป็นผลิตผลที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์อันยาวนานหลายชั่วอายุคน จนตกผลึกเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างชัดเจน และปรากฏออกมาในรูปแบบที่หลากหลายเช่น เพลง คนตรี การแสดง การละเล่น ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น สื่อพื้นบ้านมีประโยชน์ที่หลากหลายดังที่ อุดลย์ ดวงจิตวิรัตน์ (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ ; 2543) ได้สรุปหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน ดังนี้ (1) ให้ความบันเทิง เป็นหน้าที่หลักที่สื่อพื้นบ้านมีความเชี่ยวชาญ (2) การแจ้งข่าวสาร (3) การให้การศึกษา (4) การวิพากษ์วิจารณ์สังคมหรือการต่อต้านผู้มีอำนาจ (5) การทำหน้าที่เป็น

ตัวประสานความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่างๆ (6) หน้าที่ในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน (7) หน้าที่การทบทวนชีวิต (8) หน้าที่การเป็นทางระบายสัญชาตญาณของมนุษย์ (9) หน้าที่ในการพัฒนาภูมิปัญญาและ (10) หน้าที่ในการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง นอกจากนี้สื่อพื้นบ้านยังมีข้อเด่นมากตรงที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้พบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมร่วมกันอันจะยังผลให้เกิดความสนิทสนม เสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน กระทั่งสามารถสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวได้โดยง่ายและเป็นไปอย่างสอดคล้องกับเงื่อนไขของสังคมนั้น ๆ

ในอดีตคนในชุมชนมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่หลากหลาย แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า ชาวบ้านได้เปลี่ยนวิถีการผลิตโดยเน้นการผลิตเพื่อค้า การเปลี่ยนวิถีการผลิตกระทบกระเทือนต่อคุณค่าของการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเองเป็นอย่างมาก ชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนจาก “การทำมาหากิน” มาเป็น “การทำงานหาเงิน” ชาวบ้านเริ่มไม่มีเวลาที่จะพูดคุยปรึกษาหารือกัน ไม่มีเวลาที่จะนึกถึงคนอื่นที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหรือแม้แต่คนที่เป็ญาติพี่น้องกัน

เมื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเริ่มเปลี่ยนไป วัฒนธรรมหรือสื่อพื้นบ้านของชุมชนก็ได้เปลี่ยนไปด้วย โดยพบว่าสื่อพื้นบ้านบางประเภทได้สูญหายไป บางประเภทที่ยังดำรงอยู่ก็ไม่ได้ทำหน้าที่ ทำให้ระบบคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านหายไปด้วย ชุมชนจึงขาดกลไกในการที่จะสื่อสาร เพื่อทำหน้าที่หล่อหลอมจิตใจของคนในชุมชนเช่นเดียวกันกับสื่อพื้นบ้านประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำที่ตำนานขององค์พระธาตุกำลังจะเลือนหายไป ซึ่งส่งผลให้คนรุ่นใหม่ส่วนมากไม่มีความรู้และความเข้าใจเรื่องคุณค่าของสื่อพื้นบ้านเลย บางคนถึงขั้นดูถูกสื่อพื้นบ้านของตนเองด้วยซ้ำ โดยมองว่าเป็นเรื่องงมงายและล้าสมัย ทั้ง ๆ ที่สื่อพื้นบ้านนั้นเคยเป็น “เบ้าหลอมชีวิต” เกี่ยวกับการพัฒนาขั้นพื้นฐานทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและทางจิตวิญญาณ ให้เขาตอนที่ยังอยู่ในชุมชนชนบท เมื่อเบ้าหลอมชีวิตเริ่มแตก เพราะคนทั่วไปไม่เห็นคุณค่าของสื่อพื้นบ้าน จากการศึกษาวิจัยจึงทำให้เห็นปัญหาจากคนทุกกลุ่มในชุมชน เช่น คนในชุมชนเอาใจออกห่างจากวัด ขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถูกหลอกลวงไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้สูงอายุหรือพ่อแม่ ปัญหาดังกล่าวได้ขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ชุมชนไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะขาดการรวมพลังและขาดความมั่นใจในการใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสื่อในการแก้ไขปัญหา

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้วัฒนธรรมชุมชนหรือสื่อพื้นบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยจะเห็นชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมผลิตซ้ำวัฒนธรรมหรือสื่อพื้นบ้านเฉพาะส่วนที่เป็น “รูปแบบ” เท่านั้น ส่วนที่เป็น “คุณค่า เนื้อหา ความหมาย” ได้หายไปจากชุมชน เพราะชาวบ้านบอกว่าเป็นการ “ทำตามประเพณี” หรือ “ทำพอเป็นพิธี” เท่านั้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการรื้อฟื้นสื่อพื้นบ้าน (ประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำ)

จากขั้นตอนและกระบวนการวิจัย ซึ่งแบ่งกระบวนการทำงานออกเป็น 3 ระยะ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปผลที่เกิดขึ้นจากขั้นตอนและกระบวนการ ได้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้วิจัย การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ การดำเนินงานเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตั้งแต่การร่วมคิดวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ สำหรับการรื้อฟื้นสื่อพื้นบ้าน (ประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำ) นั้น ชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมตัดสินใจว่าจะรื้อฟื้น พัฒนา ปรับและประยุกต์อย่างไร เพื่อคนในชุมชนโดยชุมชนและเป็นของชุมชน

จากกระบวนการและหลักการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมเป็นทีมคณะทำงานได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการดำเนินงานและวิถีคิดจากผู้วิจัยอย่างต่อเนื่อง เมื่อการศึกษาวิจัยสิ้นสุดลงแล้ว พบว่ากลุ่มเป้าหมายได้นำกระบวนการและวิถีคิดที่ได้เรียนรู้มาจากระบวนการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาสื่อพื้นบ้านงานประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำในปีต่อ ๆ ไป และสื่อพื้นบ้านอื่น ๆ ได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่งที่บ่งบอกถึงความยั่งยืนของโครงการวิจัย

2. ชาวบ้านมีความมั่นใจในการใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนา จากการดำเนินงานที่เน้นกระบวนการและใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึก เรื่องสื่อพื้นบ้าน ทั้งส่วนที่เป็น “รูปแบบ” และส่วนที่เป็น “เนื้อหา ความหมายและคุณค่า” แก่ชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้จากกันเอง โดยใช้กระบวนการ การจัดเวทีเสวนาเป็นเครื่องมือ เมื่อชาวบ้านมีความรู้และความเข้าใจเรื่องสื่อพื้นบ้านมากขึ้นแล้วจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเป็น “ความมั่นใจ” เมื่อชาวบ้านมีความมั่นใจมากขึ้นแล้ว ชาวบ้านจะกล้าที่จะตัดสินใจในการรื้อฟื้นสื่อพื้นบ้าน (ประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำ) ด้วยจิตสำนึกร่วมกัน ว่า จะรื้อฟื้น พัฒนา ปรับและประยุกต์อะไรบ้าง เพื่อให้สื่อพื้นบ้านสามารถรับใช้คนในชุมชน โดยชุมชนและเป็นของชุมชน

3. การมีส่วนร่วมของกลุ่มและองค์กรในชุมชนในการรื้อฟื้นสื่อพื้นบ้าน (ประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำ)

ในช่วงที่ผ่านมาก่อนที่จะมีการศึกษาวิจัยในพื้นที่ พบว่า กลุ่มหรือองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น วัด กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ (ปราชญ์ชาวบ้าน) กลุ่มเยาวชนคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนจังหวัด กลุ่มองค์กรเหล่านี้ไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด วางแผน การรื้อฟื้น พัฒนา ปรับและประยุกต์สื่อพื้นบ้าน เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมและเพื่อรับใช้ชุมชน จะมีบ้างก็เฉพาะกลุ่มผู้นำ

ชุมชน วัดและกลุ่มสตรีแม่บ้าน ที่มีบทบาทในการจัดงานประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำ หรือ พิธีกรรมต่าง ๆ ตามที่เคยจัดมาหรือ “ทำตามประเพณี”

เมื่อการศึกษาวิจัยนี้เข้าไปดำเนินงานโดยเน้นที่กระบวนการและให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วม พบว่าในการดำเนินงานช่วงแรกจะมีกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น กลุ่มผู้นำ ชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน คนเฒ่าคนแก่หรือปราชญ์ชาวบ้าน และคณะกรรมการองค์การบริหาร ส่วนตำบลกาญจนา เข้ามาร่วมในกระบวนการ ต่อเมื่อการศึกษาวิจัยดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่งเริ่ม มีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้าร่วมด้วย เช่น กลุ่มเยาวชน โรงเรียน คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลและคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น

การดำเนินงานโดยกลุ่มและองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมแบบที่เห็นประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับโดยตรง นั้นเท่ากลับว่าเป็นการขับเคลื่อนพลังของ ชุมชนในการที่จะเดินไปข้างหน้า โดยใช้สื่อพื้นบ้านประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำที่มีการ กล่าวขานถึงเรื่องตำนานเป็นสื่อและเครื่องมือในการทำงานเพื่อรับใช้คนในชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยด้านเนื้อหาประวัติพระธาตุหม้อคว่ำ

การศึกษาประวัติหรือตำนานปฐมนิยสถานที่มีอยู่ในชุมชนหมู่บ้านหนองบ่อ ที่บอกถึง การเคลื่อนไหวของชุมชนที่มีความหลากหลายและซับซ้อน การได้ภาพของชุมชนในอดีตและ ตำนานองค์พระธาตุที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนความทรงจำในเวทีชาวบ้าน เริ่มต้นจากตนเองแล้ว หวลระลึกได้ถึงเรื่องราวที่บรรพบุรุษถ่ายทอดกันมาด้วยปาก การวิจัยทำให้ชุมชนตระหนักว่า ประสพการณ์ที่ตกผลึกถูกเก็บไว้ในประวัติความเป็นมาในชีวิตประจำวัน คือ ประเพณีวัฒนธรรม ที่มีการปรับเปลี่ยนตามแต่สถานการณ์ไม่ว่าจะเป็นการย้อนรอย รื้อฟื้น สร้างใหม่หรือผสมผสานความ ทรงจำในอดีตผนวกความรู้ใหม่จากท้องถิ่นและความรู้นอกชุมชน

ผลจากการวิจัยทำให้ได้หนังสือส่งเสริมความรู้ เรื่อง เล่าขานตำนานพระธาตุหม้อคว่ำ ที่มีเรื่องราวที่เรียบเรียงขึ้นใหม่โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งเนื้อหาดังต่อไปนี้

ตามตำนานเล่าว่า เดิมทีพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านหนองบ่อนั้น จะเป็น หนองน้ำที่กว้างขวางกินอาณาบริเวณไปถึงบ้านกาซ้องร้องเป็ด บ้านเหมืองคำสะบู่ในปัจจุบัน และเมื่อมีข่าวเรื่องการสร้างองค์พระธาตุช่อแฮขึ้นเป็นพระธาตุคู่เวียงโกศัยออกไปทั่วทุกสารทิศ มีพระครูคงค์กลุ่มหนึ่งที่ได้ทราบข่าวเรื่องการสร้างองค์พระธาตุช่อแฮ จึงเดินทางรอนแรมมาจากทาง ทิศเหนือ หมายจะนำเอาพระบรมสารีริกธาตุหรือสิ่งของศักดิ์สิทธิ์ที่บรรจุภายในบาตรไปร่วมสร้าง องค์พระธาตุแห่งนั้นด้วย พอมาถึงบริเวณที่คอนริมหนองน้ำ (ที่ตั้งขององค์พระธาตุในปัจจุบัน) ก็ได้หยุดพักปีกกลดหมาขะจำวัด 1 คืน ซึ่งในคืนนั้นตรงกับคืนวันเพ็ญเดือน 3 หรือ 5 เป็งของทาง

ภาคเหนือ) ก็มีเกิดเหตุอัศจรรย์ขึ้นในคืนที่ห้องฟ้าโปร่ง ไร่ซึ่งอสรพิษน้อยใหญ่ทั้งปวง บาตรที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุหรือสิ่งของศักดิ์สิทธิ์เอาไว้ได้คว่ำลง โดยมีได้มีสิ่งใดถูกหรือต้องเลย

เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว หัวหน้าคณะพระที่ทรงคัมภีร์ก็ได้ถือเอาว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ว่า น่าจะเป็นนิมิตหมายอันดีที่พระบรมสารีริกธาตุประสงคจะสถิตอยู่ ณ บริเวณที่ดินคอนแห่งนี้ จึงได้ช่วยกันสร้างสถูปขึ้นครอบบาตรบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่คว่ำลงไว้ โดยหมายเอาว่าในภายภาคหน้า สถูปแห่งนี้จะเป็นสถานที่ระลึกถึงพระพุทธรองค์ และสถูปดังกล่าวก็ได้รับการบูรณะมาตามแต่ยุคสมัย ซึ่งนับได้หลายร้อยกว่าปี จนคนเฒ่าคนแก่พูดกันว่า “พระธาตุบ้านเฮานี้เป็น ปี่ของพระธาตุเจ้าช่อแฮ” และจากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ที่ได้เล่าสืบต่อกันมานั้น ชาวบ้านก็เกิดความศรัทธาจึงได้ร่วมใจกันมาไหว้สาพระธาตุขึ้นในช่วงวันเพ็ญเดือน 3 หรือ 5 เป็งของทางภาคเหนือของทุกปี ต่อมาจึงได้กลายเป็นงานประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำ ซึ่งตรงกันกับงานไหว้พระธาตุจอมแจ้งและพระธาตุปูแจ ดังคำที่คนทั่วไปกล่าวกันว่า “มาเมืองเป็ ต้องไปไหว้พระธาตุ จอมแจ้ง ช่อแฮ ปูแจ หม้อคว่ำ”

หลังจากที่ได้ดำเนินพระธาตุหม้อคว่ำแล้ว ก็ส่งผลให้คนในชุมชนหมู่บ้านหนองบ่อมีความมั่นใจในการเล่าประวัติของพระธาตุหม้อคว่ำ เพราะมีหลักฐานเป็นหนังสือส่งเสริมความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจัดเวทีชาวบ้าน จึงส่งผลดีทางอ้อมเป็นการรวมเอาคนทุกกลุ่มในหมู่บ้านหนองบ่อ เช่น กลุ่มหนุ่มสาว ที่เคยหายไปจากชุมชน เพราะมีกลุ่มเยาวชนเข้ามาแทนที่และกลับมารวมกลุ่มกันช่วยเหลืองานประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เยาวชนได้รับการถ่ายทอดตำนานพระธาตุหม้อคว่ำและงานด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน จากปราชญ์ชาวบ้าน พ่อแม่ผู้ปกครอง โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนในหมู่บ้านหนองบ่อ

อภิปรายผล

ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนในท้องถิ่นชุมชนบ้านหนองบ่อ ที่มีต่อหนังสือส่งเสริมความรู้ เรื่อง เล่าขานตำนานพระธาตุหม้อคว่ำ พิจารณาในภาพรวม ประชาชนในชุมชนบ้านหนองบ่อมีความพอใจตรงกับข้อความในแบบสอบถามอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.54$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวบ้านมีความพึงพอใจในรูปแบบการนำเสนอของหนังสือส่งเสริมความรู้ที่เนื้อหาอ่านเข้าใจง่าย ประกอบกับเรื่องราวต่าง ๆ ในหนังสือมีคุณค่าต่อชุมชน ตลอดจนภาพประกอบในเนื้อเรื่องก็มีความน่าสนใจเพราะเป็นภาพถ่ายการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน โดยเฉพาะประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่ำ ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของชุมชนบ้านหนองบ่อ ขนาดรูปเล่มของหนังสือก็กะทัดรัด เหมาะกับการนำไปใช้เพื่อแจกให้แก่ผู้ที่สนใจ สำหรับผู้สูงอายุ

บางคนอาจไม่เห็นด้วยกับขนาดตัวอักษรที่เล็กเกินไป สรุปโดยภาพรวมหนังสือส่งเสริมความรู้เหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์

การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ได้รับผลสำเร็จอย่างดีทุกประการทำให้ผู้วิจัยมีคำตอบให้กับตัวเองว่า การรื้อฟื้นเรื่องเล่าหรือตำนานที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนทั้งภายในและภายนอกชุมชน และบทสรุปของการวิจัยเพื่อจะหาเรื่องราวที่ถูกค้นพบได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างควรสร้างเป็นหนังสือส่งเสริมความรู้ที่มีลักษณะรูปเล่มกะทัดรัด การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อีกทั้งมีภาพประกอบเนื้อเรื่องที่สวยงาม จะช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดการเรียนรู้ยังผลให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์พระธาตุยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ทางวัดหนองบ่อควรได้นำหนังสือส่งเสริมความรู้นี้ จัดพิมพ์และแจกผู้ที่มาทำบุญตลอดทั้งปี

1.2 ควรมีการเพิ่มเติมเนื้อหาตำนานในเอกสารเผยแพร่ชุดใหม่

1.3 งานประเพณีไหว้พระธาตุหม้อคว่าทุกปี ควรให้โฆษกของงานเล่าตำนานพระธาตุหม้อคว่า เพื่อการเผยแพร่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

2.1 การทำงานร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยก็ต้องเปิดใจยอมรับและมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมต่าง ๆ ให้เข้ากับพื้นที่อยู่ตลอดเวลา หรือเชื่อมโยงกิจกรรมของโครงการเข้ากับกิจกรรมงานประเพณีที่คนในชุมชนจัดเป็นประจำ เช่นเดียวกับการทำงานครั้งนี้จะประสบความสำเร็จไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนที่มีน้ำใจ ความสมัคศานสามัคคี จนทำให้งานต่าง ๆ ของชุมชนประสบความสำเร็จ เป็นที่ชื่นชมของคนทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.2 การทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นองค์กรหลักที่ให้งบประมาณสนับสนุนงานด้านประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนโดยตรง ควรเน้นเรื่องการประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลงานการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นที่แพร่หลาย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเรื่อง ภาษาคำเมืองท้องถิ่น ด้วยทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ และตำบลใกล้เคียงต่าง ๆ ของอำเภอเมืองแพร่

เนื่องจากภาษาที่ชาวบ้านใช้สื่อสารกันนั้น มีการใช้คำเรียกขานและความหมายของคำที่แตกต่างกัน และมีความแตกต่างไปจากคำเมืองในล้านนา (เชียงใหม่) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ตัวตนของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ชุมชนภาษาตระกูลไท ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เนื่องจากมีความหลากหลายในการใช้ภาษาของคนแต่ละชุมชน เช่น ภาษาไทลื้อ ภาษาไทพวน ภาษาอิมปี ภาษาคำเมือง ฯลฯ

